

Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat

Opetusministeriön julkaisuja 2009:

Opetusministeriö • Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto • 2009

Undervisningsministeriet • Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen • 2009

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Teija Metsänperä
Kannen kuva / Pärmbild:
Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2009

ISBN 978-952-485- (nid.)
ISBN 978-952-485- (PDF)
ISSN 1458-8110 (Painettu)
ISSN 1797-9501 (Verkkajulkaisu)

Opetusministeriön julkaisuja / Undervisningsministeriets publikationer 2009:

Esipuhe

Yrittäjyyskasvatus on yrittäjyyttä ammatinharjoittamisena huomattavasti laajempi käsite. Se pitää sisällään sekä aktiivisen ja oma-aloitteisen yksilön, yrittäjämäisen oppimisympäristön, koulutuksen ja yrittäjyyttä tukevan toimintaverkoston yhteistyön että yhteiskunnan aktiivisen ja yrittäjämäistä toimintaa tukevan politiikan. Yrittäjyyskasvatuksen tuloksena syntyy yritteliäisyyttä kaikilla yhteiskunnan tasoilla ja myös yritystoiminnan vahvistumista ja uutta yritystoimintaa.

Yrittäjyyskasvatus on osa elinikäistä oppimista, jossa ihmisen koulutus- ja oppimispolkujen eri vaiheissa yrittäjyyteen liittyvät valmiudet kehittyvät ja täydentyvät. Kyse on elämänhallinnan, vuorovaikutuksen ja itsensä johtamisen taidoista, kyvystä innovaatioihin ja muutosten kohtaamiseen. Koulutuksen ja kasvatuksen tehtävä on tukea yrittäjyyden kehittymistä toimintatavaksi, jossa asenne, tahto ja halu toimia yhdistyvät tietoihin ja korkeaan osaamiseen.

Yleissivistävässä koulutuksessa korostetaan myönteisiä asenteita, yrittäjyyteen liittyviä perustietoja ja -taitoja sekä yrittäjämäistä toimintatapaa. Toisella asteella ja korkea-asteella osaamista syvennetään ja mukaan tulevat myös yritystoimintaan liittyvät valmiudet. Yrittäjämäinen toimintakulttuuri ja toimintatapa toteutuvat parhaimmillaan yhteistyössä toimintaympäristön kanssa kullekin koulutustasolle asetettujen yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden mukaisesti.

Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivoissa painottuvat eri koulutusasteiden, työ- ja elinkeinoelämän, järjestöjen, hallinnollisten ja poliittisten päätöksentekijöiden sekä kotien kanssa tehtävä verkostoyhteistyö. Näissä verkostoissa kehitetään kasvatuksen ja opetuksen tavoitteita ja sisältöjä, oppimisympäristöjä sekä toimintakulttuuria, joissa oppijan yrittäjämäiset valmiudet ja elämänhallinta vahvistuvat. Siten myös oppijalla kehittyvät tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset valmiudet ja toimintatapa, jotta hän kykenee toimimaan yrittäjämäisesti omassa henkilökohtaisessa elämässään yhdessä toisten kanssa. Tällä kaikella vahvistetaan myös sitä, että oppijan on helppo toimia tulevaisuuden työmarkkinoilla, joko yrittäjänä tai toisen palveluksessa toimien.

Kuvio 1. Yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen verkosto

Suuntaviivat on laadittu laajassa yhteistyössä eri yrittäjyystoimijoiden kanssa. Mukana ovat olleet opetusministeriön lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Opetushallitus, Etelä-Suomen lääninhallitus, Keskuskauppakamari, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Yrittäjät, Maataloustuottajain keskusliitto MTK, Suomen Kuntaliitto, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT, Suomen 4H-liitto, Kerhokeskus-koulutyön tuki, Nuori Yrittäjyys, Suomen uusyrityskeskukset, Nuorkauppakamarit, Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutuslaitos, Turun yliopiston normaalikoulu sekä Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Nyt käsillä olevat suuntaviivat on tarkoitettu suosituksiksi oheisen kuvion 1 mukaisille yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen verkostoille. Yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen tahtotila vuonna 2015 kuvataan luvussa 2.

Opetusministeri
Henna Virkkunen

Sisältö

1	<u>Suomessa tarvitaan yrittäjämäistä toimintaa</u>	9
2	<u>Tahtotila 2015</u>	10
3	<u>Tulevaisuuden toimintakulttuurit ja oppimisympäristöt</u>	11
4	<u>Kehittämisen painoalueet koulutusmuodoittain</u>	13
	<u>Liitteet</u>	
	Liite 1. Yrittäjyyskasvatuksen vaiheista Suomessa	17
	Liite 2. Euroopan parlamentin ja komission yrittäjyysmääritelmä	19
	Liite 3. Opettajankoulutuksen nykytila	20
	Liite 4. Yrittäjyyskasvatuksen esimerkkejä	22

Yrittäjyys on yksilön kykyä muuttaa ideat toiminnaksi. Se sisältää luovuuden, innovaatiokyvyn ja riskinoton, samoin kuin kyvyn suunnitella ja johtaa toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä ominaisuudet tukevat yksilön jokapäiväistä elämää, koulutuksessa, työssä, vapaa aikana ja muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Näitä ominaisuuksia tarvitaan yritystoiminnassa, mutta ne lisäävät myös työntekijän tietoisuutta työstään ja auttavat tarttumaan mahdollisuuksiin.

Yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan pääasiassa opetushallinnon alalla tehtävää laaja-alaista työtä yrittäjyyden vahvistamiseksi. Yrittäjyyskasvatusta tekevät ja toimintaa tukevat myös useat työelämätahot ja järjestöt. Käytännön toimenpiteiden tavoitteena ovat myönteisten asenteiden lisääminen, yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen kehittäminen, uuden yrittäjyyden aikaansaaminen, yrittäjien ja yrityksissä olevan henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä yrittäjämäinen toimintatapa työpaikoilla ja kaikessa muussakin toiminnassa. Yrittäjyyskasvatus perustuu elinikäiseen oppimiseen ja verkostomaiseen toimintatapaan.

Katso myös Euroopan parlamentin ja komission yrittäjyysmääritelmä (liite 2)

1 Suomessa tarvitaan yrittäjämäistä toimintaa

Hyvinvoinnin perusta on yrittäjämäisessä toiminnassa. Yksilön oma aktiivisuus ja vastuu sekä omasta toiminnastaan että lähimmäisistään huolehtiminen muodostavat psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin perustan. Myös taloudellinen hyvinvointi edellyttää vahvaa ja kilpailukykyistä yritystoimintaa. Yritykset vastaavat merkittävästä osasta tuotantoa ja palveluita. Niiden tarjoamien työpaikkojen ja maksamien verojen avulla ylläpidetään ja kehitetään hyvinvointiyhteiskuntaa.

Suomalaisten yrittäjyysasenteet ovat muuttuneet yrittäjyysmyönteiseen suuntaan. Tähän ovat vaikuttaneet yhteiskunnan nopea muutos sekä yritystoimintaa kannustavat, myönteiset suhdanteet. Myös pitkäjänteisellä ja johdonmukaisella yrittäjyyskasvatuksen vahvistamisella sekä tähän liittyneellä opettajien koulutuksella on ollut merkittävä vaikutus. Merkittävä osa innovaatioista syntyy yrityksissä ja usein innovaatiot myös kaupallistetaan levitetään yritystoiminnan avulla. Ihmiset ostavat aiempaa enemmän erilaisia tuotteita ja palveluita. Tämä on vaikuttanut erityisesti palvelusektorin yrittäjyyden nopeaan kasvuun.

Nuorten yritystoiminnalle on kysyntää. Nuorilla on usein sellaista osaamista, ideoita tai kykyä samaistua nuoriin, mitä tulisi hyödyntää aikaisempaa enemmän kehitettäessä uusia palveluja ja tuotteita.

Yritystoiminta lähtee liikkeelle useimmiten pienestä yrityksestä. Yli 60 % yrittäjistä on yksin-

yrittäjiä. Hyvän liikeidean ja kasvuhakuisuuden myötä joillakin yrityksillä on mahdollisuuksia jopa merkittävään globaaliin kasvuun. Tällaisia suomalaisyrityksiä on erityisesti teknologiasektorilla. Myös palvelusektorilla odotetaan suurempaa kansainvälistä menestystä. Tarvitsemme menestyviä kansainvälisesti toimivia yrityksiä, jotta kansantaloutemme toimisi.

Vuoden 2007 lopussa Suomen yrittäjämäärä oli suurempi kuin koskaan Suomen historiassa. Runsas 258 000 yritystä ja 228 300 yrittäjää kattavat 9 % työllisistä. Nuorten yritystoiminnalle on kysyntää.

Suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle myös kymmenettuhannet ikääntyvät yrittäjät harkitsevat sukupolvenvaihdosta lähivuosina. Näiden omistajanvaihdosten on sekä yrittäjän itsensä että yhteiskunnan kannalta tärkeää. Näissä yrityksissä on esimerkiksi paljon osaamista ja työpaikkoja, jotka ollaan vaarassa menettää mikäli jatkajaa ei löydy. Omistajanvaihdos tarjoaa usein ”lentävän” ja vähäriskisemmän mahdollisuuden yritystoimintaan uudelle yrittäjälle. Kuitenkin alle 35-vuotiaiden yrittäjien osuus on suhteellisen pieni ollen 18 % yrittäjistä. Yrittäjien keski-ikä on palkansaajia korkeampi. Yli 40 % yrittäjistä on yli 50-vuotiaita (14 prosenttia yli 60-vuotiaita). Tämän vuoksi tulee vahvistaa niitä keinoja, joilla tuetaan nuorten ryhtymistä yrittäjiksi.

Työelämässä ja yritystoiminnassa vaadittava osaamistaso kohoaa. Tästä syystä koulutusjärjestelmällä

on yhä suurempi merkitys uuden yrittäjyyden syntymisessä. Yrittäjien koulutustaso kohoaa samaan tahtiin kuin muunkin väestön. Useimmiten yrittäjillä on taustallaan ammatillinen koulutus. Yli 30 % yrittäjistä on suorittanut ammatillisen koulutuksen. Yhä useampi yrittäjä on suorittanut korkeakoulututkinnon. Tämä johtuu esimerkiksi yritystoiminnan monimuotoistumisesta, kansainvälistymisestä sekä korkeakoulutettujen entistä paremmista tiedoista ja asenteista yrittäjyyttä kohtaan. Kaikista yrittäjistä noin 3 % on suorittanut ammattiko-

rkeakoulututkinnon, mutta uusista yrittäjistä ammattikorkeakoulutaustaisten yrittäjien osuus on suurempi. Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että ammattikorkeakoulujärjestelmä on vasta noin 15 vuotta vanha. Akateemisten yrittäjien osuus kaikista yrittäjistä on noin 9 %. Tällä hetkellä noin viidenneksellä uusista yrittäjistä on korkeakoulututkinto. Jatkossa suomalaisen yrittäjyyden tulee perustua entistä vahvemmin siihen, että yrittäjyyttä syntyy sekä ammatillisen koulutuksen että korkeakoulutuksen pohjalta.

2 Tahtotila 2015

Tavoitteena seuraavat askelet

Opetusministeriön tavoitteena on vahvistaa kansalaisten yrittäjämäistä asennetta ja lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta yhtenä uravaihtoehtona. Yrittäjyyden vahvistaminen kattaa koko koulutusjärjestelmän. Opetusministeriön toimialalla yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet liittyvät

- 1 osallistuvan ja aktiivisen kansalaisuuden kehittämiseen, luovuuden ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseen koulutuksessa, vapaa-ajalla sekä työelämässä
- 2 valtakunnallisesti ja alueellisesti myönteisen yrittäjyyskulttuurin ja asenneilmapiirin kehittämiseen
- 3 uuden yritystoiminnan käynnistämiseen, toimivien yrittäjien ja heidän yritystensä kehittämiseen sekä omistajanvaihdosten tukemiseen

Vuoteen 2015 mennessä

- Yrittäjyyskasvatuksen eri toimijoiden verkostoyhteistyö on vahvistunut sekä valtakunnallisella että alueellisella ja paikallisella tasolla
- Yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen liittyvien toimintojen painopiste on alue- ja paikallislähtöistä
- Alueellisten resurssikeskusten toiminta on vakiintunut ja valtakunnallisesti kattava
- Yrittäjyyskasvatus on nykyistä vahvemmin sisällytetty uudistuviin opetussuunnitelmien perusteisiin. Se on myös nykyistä vahvemmin osa koulujen ja oppilaitosten omia opetussuunnitelmia

- Yrittäjyyskasvatus on sisällytetty nykyistä vahvemmin osaksi kuntien koulu- ja elinkeinotoimen strategioita ja kehittämissuunnitelmia
- Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteisiin sisältyvät yrittäjyysopinnot ovat lisänneet tutkinnon suorittaneiden omaa yritystoimintaa sekä kannustaneet yrittäjämäiseen toimintaan toisen palveluksessa.
- Korkeakoulut ovat sisällyttäneet kokonaisstrategioihinsa yrittäjyyden. Korkeakoulun strategian mukaisesti on laadittu hyväksytty toimintatapa, jossa kannustetaan ja tarjotaan valmiuksia yrittäjän uralle, synnytetään innovaatioita ja luodaan edellytyksiä yritysten kasvulle
- Yrittäjämäisiin oppimisympäristöihin ja yrittäjyyspedagogiikkaan liittyvää tutkimusta on vahvistettu ja se on aikaisempaa poikkitieteellisempää
- Opettajien peruskoulutuksessa on kiinteänä osana yrittäjyyskasvatus
- On luotu malli, joka mahdollistaa opettajien laajamittaisemman osallistumisen yrittäjyyskasvatukseen liittyvään täydennyskoulutukseen ja työelämäjaksoille.
- Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa on kehitetty verkostoyhteistyötä vahvistavia oppimisympäristöjä esimerkiksi virtuaalisia mahdollisuuksia hyödyntäen

3 Tulevaisuuden toimintakulttuurit ja oppimisympäristöt

Yhteiskunta, työt ja työelämä muuttuvat koko ajan. Niissä korostuvat aikaisempaa enemmän tiedot, taidot ja henkiset prosessit. Siksi ihmisen tulee olla laaja-alaisesti sivistynyt. Työssä vaadittavat ammattitaito ja osaaminen edellyttävät tiedollista ja taidollista joustavuutta, luovuutta, ennakoivaa oppimiskykyä ja kommunikointi- ja viestintätaitoja. Laaja-alainen sivistys luo mahdollisuuksia liikkua muuttuvien ammattien ja työtehtävien yhteiskunnassa ja työelämässä.

Myös toimintakulttuurien tulee siksi muuttua. Jokaisella oppilaitoksella on oma toimintakulttuurinsa, joka heijastaa yhteisön jäsenten toimintaa, ajattelua, tottumuksia ja päätöksentekoa ja joka vaikuttaa koko oppilaitoksen toimintatapaan. Tulevaisuuden koulussa toimintakulttuurilta vaaditaan joustavuutta, riskinottoa, luovuutta, innovatiivisuutta sekä yhteistyö- ja suunnittelukykyä.

Yrittäjämäinen tai yrittäjyyteen suuntaava toimintakulttuuri nousee oppilaitosten menestystekijäksi. Siinä on kyse aktivoimisesta, joka koskee kaikkia oppijoita. Erityisesti yleissivistävässä koulutuksessa yrittäjämäinen toimintatapa on osa myös vaikuttamiseen, osallistumiseen ja demokraattisuuteen kasvamista.

Tärkeä osa yrittäjyyskasvatusta ja yrittäjämäistä toimintakulttuuria on tulevaisuushakuinen ote.

Silloin määritellään yhteisenä prosessina oma yhteiskunnallinen tehtävä (missio), asetetaan tavoitekuva tulevaisuuteen (visio) ja määritellään arvot, joiden mukaisesti työskennellään kohti visiota. Yrittäjämäisen toimintakulttuurin tehtävänä on kasvattaa oppija vastuuseen itsestään ja tekemisistään, rohkaista ottamaan uusia askeleita, vaikka niissä voisi epäonnistua, sekä kehittää valmiuksia ja keinoja vaikuttaa ja osallistua myös yhteiskunnalliseen toimintaan.

Haasteet liittyvät myös oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kokonaisuutta. Yrittäjyyskasvatusta tukevien oppimisympäristöjen rakentamisen haasteena on yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen tekemiseen suuntaavien pedagogisten ratkaisujen, opetusmenetelmien hyödyntäminen ja niissä olevien mahdollisuuksien näkeminen. Yrittäjyyttä tukevassa oppimisympäristössä

- korostuu oppijan oma aktiivisuus
- opiskelua tapahtuu myös simuloitussa tai reaali maailman tilanteessa
- oppijoilla on mahdollisuus olla suoraan vuorovaikutuksessa yrittäjyden kanssa
- opetus rakentuu ongelmanratkaisulle

- oppijan tukena on erilaisia asiantuntijoiden verkostoja
- opettajan rooli kehittyä tiedon jakajasta organisaattoriksi, ohjaajaksi ja oppimisympäristön suunnittelijaksi.

Yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristössä annetaan vastuuta oppijalle, kannustetaan tekemään itse, ohjataan oppijaa havaitsemaan mahdollisuuksia ja tuetaan niihin tarttumista, vahvistetaan oivaltavaa ja keksivää oppimista, tuetaan luottamusta omiin kykyihin, suodaan mahdollisuuksia riskien ottamiseen sekä ohjataan tavoitteelliseen työskentelyyn toisten kanssa.

Yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristön kehittäminen sisältyy opetuksen yleisiin tavoitteisiin ja sisältöihin, sekä myös oppiaineisiin. Eri koulutusasteilla yrittäjyyskasvatus painottuu eri tavoin. Oppimisympäristö on luotava koulutusasteen painotusten

mukaisesti. Sen suunnitteluun otetaan prosessin osapuolet, myös oppijat, mukaan.

Ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa henkilökohtaisen opintosuunnitelman avulla voidaan luoda pohja yrittäjyysvalmiuksille muun muassa kytkemällä harjoittelu ja opinnäytetyöt konkreettisiin yrityselämän hankkeisiin. Oppimisympäristö laajenee työelämään ja yrityskenttään ja oppimistilanteita viedään lähelle yrittäjyyttä.

Yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristöinä tulisi nähdä koko yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen verkosto. Oppilaitosten ja niissä tapahtuvan oppimisen lisäksi yrittäjyyskasvatukselle otollisia oppimisympäristöjä ovat esimerkiksi koulujen kerhotoiminta, erilaiset työ- ja elinkeinoelämävierailut ja simulaatiot. Lisäksi yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristöjä on nuorisotyössä, kodin ja koulun yhteistyössä sekä järjestöjen toiminnassa.

4 Kehittämisen painoalueet koulutusmuodoittain

Varhaiskasvatus

Yrittäjyyskasvatuksen lähtökohtana on monipuolinen, toiminnallinen ja lapsikeskeinen toimintakulttuuri, joka rohkaisee oppijaa harjaannuttamaan oma-toimisuuttaan sekä toteuttamaan itseään yhteisön tukemana. Monikulttuurinen ja erilaisia toimintatapoja synnyttävä ympäristö tukee osaltaan luovuutta ja innovatiivisuutta. Tekemällä oppimiseen painottuva toiminta kehittää myönteisen minäkuvan vahvistumista, omien taitojen ja erityisominaisuuksien harjoittamista, vastuuntuntoa, rohkeutta toimia sekä vuorovaikutustaitoja omakohtaisen kokemuksen kautta. Monipuolinen oppimisympäristö sekä kodin ja lähiympäristön hyödyntäminen toimivat päiväkotijä esiopetuksessa yrittäjyyskasvatuksen elinikäisen oppimisen alkupolkuna.

Painoalueet

- toiminnallisten oppimisympäristöjen kehittäminen
- varhaiskasvatuksen- ja esiopetuksuunnitelmien kehittäminen yrittäjyyskasvatusta tukeviksi
- aineiston ja materiaalin tuottaminen
- opettajien täydennyskoulutus

Yleissivistävä koulutus

Perusopetuksen opetussuunnitelmauudistus toteutettiin vuosina 2004–2006 ja lukiokoulutuksen asteittain vuodesta 2005 lukien. Valtakunnallisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2004 on kirjattu aihekokonaisuus ”osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys”. Vuonna 2003 lukion opetussuunnitelman perusteisiin sekä vuonna 2004 aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen perusteisiin lisättiin aihekokonaisuus ”aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys”. Nämä toteutetaan oppilaitoksissa kaikkien oppiaineiden yhteydessä niille luonteenomaisesta näkökulmasta ja oppilaiden ikäkauden mukaisesti, koulun oppimis- ja toimintakulttuurissa sekä yhteisissä tapahtumissa ja tilaisuuksissa. Perusteet antavat mahdollisuuden paikallisten ja koulukohtaisten opetussuunnitelmien profilointiin. Perusteiden mukaiset uudet opetussuunnitelmat on laadittu kunnissa ja oppilaitoksissa ja otettu käyttöön.

Yrittäjyyskasvatus ilmenee yleissivistävän koulutuksen eri asteilla eri tavoin. Perusopetuksessa painopiste on asenteellisissa valmiuksissa, yrittäjämäisten ominaisuuksien ja toimintatapojen kehittämisessä sekä yrittäjyyden ymmärtämisessä yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus vastuun kantoon kouluyhteisössä ja omassa lähipiirissään, kannustaa heitä oma-aloitteisuuteen, ongelmanratkaisuun ja mielipiteenmuodostukseen yhteisistä asioista.

Oppilaiden tulee oppia tuntemaan työelämää ja yritys-toimintaa, saada perustietoja kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen toiminnasta ja työnjaosta sekä perustietoja yrittäjyydestä ammattina.

Perusopetuksen yrittäjyyskasvatuksessa tulee hyödyntää kodin ja koulun yhteistyön kautta aukeavien mahdollisuuksien lisäksi myös koulun kerhotoimintaa sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa, joiden toimintatavat soveltuvat hyvin ajattelu- ja ongelmanratkaisutaitojen sekä yrittäjämäisten valmiuksien kehittämiseen. Koulun sekä yritysten ja yhteisöjen välisessä yhteistoiminnassa käytettävät toimintatavat ovat moninaisia: opintovierailut, yritysten edustajien ja yrittäjien vierailut kouluissa, yhteiset tilaisuudet, tapahtumat, projektit, kummi-luokkatoiminta. Työelämään tutustumisjaksoja tulee rakentaa tavoitteisesti siten, että oppilailla on jaksolle mennessään suunniteltu ennakkotehtävä ja hyvät valmiudet havainnoida käytännön työelämää sekä jakson päätyttyä vastuu raportoida jaksosta muille oppilaille aitoon kokemustenvaihtoon perustuen.

Lukiossa yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan eri alueilla poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä kulttuurielämään. Osallistumisen tasot ovat paikallinen, valtakunnallinen, eurooppalainen ja globaali. Koulussa osana oppilas-kuntatoimintaa voidaan kehittää esimerkiksi nuorten yrittäjämäisiä ominaisuuksia kehittävää vertaistoimintaa. Lukion yrittäjyyskasvatuksessa pääpainon tulee olla käytännön harjoittelussa ja omakohtaisten osallistumis- ja vaikuttamiskokemusten luomisessa.

Lukiokoulutuksen aikana opiskelijoiden tulee omak-sua aloitteellisuus ja yritteliäisyys toimintatavakseen, saada laajat tiedolliset valmiudet yrittäjyyden eri muo-doista, mahdollisuuksista ja toimintaperiaatteista, ym-märtää työn merkitys sekä tuntee halua itse osallistua lähiyhteisön, kotikunnan ja yhteiskunnan toimintaan sekä elinympäristön yhteisen hyvän luomiseen.

Painoalueet

- toiminnallisten oppimisympäristöjen kehittäminen
- opetussuunnitelmien kehittäminen yrittäjyyskasvatusta tukeviksi
- opettajien täydennyskoulutus

- opettajien työelämäyhteyksien vahvistaminen
- harjoitusyritystoiminnan edistäminen
- opinto-ohjauksen sekä peruskoulun ja lukion työelämään tutustumisjaksojen (TET) kehittäminen siten, että yrittäjyysnäkökulma vahvistuu niissä
- yrittäjien perehdyttäminen kouluyhteistyöhön
- edellisiin liittyvän aineiston ja materiaalin tuottaminen

Ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus tarjoaa käytännönläheisen välän yrittäjyyteen. Vuosina 2008–2010 ammatillis-ten peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttö-tutkinnon perusteet uudistuvat ja tutkinnot sisältävät yrittäjyys- ja yritys-toimintaopintoja vähintään viisi opintoviikkoa. Kaikki opiskelijat saavat perustiedot yritys-toiminnasta ja valmiuksia toimia yrittäjämäises-ti toisen palveluksessa. Yrittäjäosaaminen arvioidaan kuten muukin tutkintoon sisältyvä osaaminen.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijat perehtyvät yritys-toimintaan ja saavat yrittäjävalmiuksia myös käytännössä työssäoppimisjaksoilla työpaikoilla. Kaikkiin tutkintoihin sisältyy vähintään 20 opinto-viikon työssäoppiminen, jonka aikana työskennellään yrityksissä aidoissa työympäristöissä. Myös ammat-tiosaamisen näytöt annetaan työpaikoilla ja niiden arvioitiin osallistuvat myös työelämän edustajat.

Opettajien työelämäosaamista vahvistetaan täy-dennyskoulutuksella ja erityisesti opettajien työelä-mäjaksoilla, joilla opettaja voi perehtyä yrittäjyyteen käytännössä. Oppimisympäristöjä kehitetään yrittäjyys-opintoja tukevaan suuntaan yhteistoiminnassa yritysten kanssa sekä harjoitusyrityksissä ja yritysverkostoissa tapahtuvan oppimisen avulla. Opiskelijalla on myös mahdollisuus opintojen aikana tehdä liiketoiminta-suunnitelma oman yrityksen perustamista varten.

Painoalueet

- työpaikkaohjaajien koulutuksen kehittäminen
- ammatillisten opettajien työelämäyhteyksien ja työssäoppimisen vahvistaminen
- opinto-ohjauksen kehittäminen yrittäjyyttä ja yritys-toimintaa edistäväksi

- opetussuunnitelmien ja oppimisympäristöjen kehittäminen yrittäjyyttä ja yritystoimintaa tukevaksi
- työssäoppimisen tukiohjelman hyödyntäminen yrittäjyyden näkökulmasta
- opiskelijoiden työssäoppimisen kehittäminen yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistämiseksi
- sosiaalisten yritysten perustamisen mahdollisuuksien luominen
- yrittäjyyttä tukevan aineiston ja materiaalin tuottaminen

Ammatillinen aikuiskoulutus

Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa suoritetaan ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja näyttötutkintoja, jolloin tutkinnon perusteiden mukainen osaaminen osoitetaan pääsääntöisesti aidoissa työtilanteissa. Tutkintojen perusteisiin on lisätty yrittäjyys joko pakollisena tai valinnaisena tutkinnon osana. Näin myös tutkintoon valmistavassa koulutuksessa hankitaan lisää yrittäjyysosaamista.

Aikuiskoulutuksen piirissä voidaan myös suorittaa erityisiä yrittäjätutkintoja. Yrittäjän ammattitutkinto on tarkoitettu henkilölle, joka on yrittäjätalallaan alkuvaiheessa tai vasta suunnittelemassa omaa yritystä. Tutkinnon suorittamisen aikana hän osoittaa valmiutensa ja saa tutkintotilaisuuksissa kokeneilta yrittäjiltä arvioin omista yrittäjätaidoistaan. Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto taas on kohdistettu jo kokeneille yrittäjille, jotka haluavat kehittää yrityksensä strategiaa, tiettyä yrityksensä toimintoa sekä omaa johtajuuttaan tutkinnon suorittamisprosessin aikana. Tutkintoihin valmistavan koulutuksen aikana kokeneet mentorit ja opiskelutoverit antavat sekä aloittaville yrittäjille että konkareille arvokasta tukea ja palautetta.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen yhteydessä tarjotaan erityisesti pienyrityksille osaamisen kehittämispalveluja. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää hanke- ja kehittämisavustusta järjestämisluvassa mainitun työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän toteuttamiseen sekä muuta kehittämisavustusta.

Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän mukaisilla hankkeilla luodaan uusia yhteistyömalleja ja

kehittämiskumppanuuksia koulutuksen järjestäjien ja työelämän välille. Hankeavustuksilla tuetaan koulutuksen järjestäjien asiakaslähtöistä työelämäosaamisen kehittämistä. Erityisenä painopistealueena on alueellisten tai teemakohtaisten yhteistyöverkostojen kehittäminen. Tällöin vahvistetaan koulutuksen järjestäjien työelämälähtöistä yhteistyötä ja lisätään hankkeiden alueellista tai teemakohtaista vaikuttavuutta.

Painoalueet

- ammatti- ja erikoisammattitutkintojärjestelmän hyödyntäminen ja kehittäminen (tutkintorakennepäätös ja yrittäjän AT, yritysjohtamisen EAT, yritysneuvojan EAT)
- ammatillisen lisäkoulutuksen kehittäminen yrittäjyysosaamisen tarpeisiin
- oppisopimuskoulutuksen kehittäminen (yrittäjien oppisopimuskoulutus ja koulutuksen kiintiön suuntaaminen mm. sukupolvenvaihdoksen edistämiseen)
- työelämän kehittämis- ja palvelutehtävää suuntaaminen yrittäjyyden ja pk-yritysten henkilöstön osaamiseen
- oppisopimustyyppisen koulutuksen laajentaminen korkeakoulutettujen täydennyskoulutukseen ja sen suuntaaminen myös yrittäjyysosaamiseen
- alueellinen yhteistyö eri toimijoiden kesken

Korkeakoulutus

Korkeakoulujen tehtävä yrittäjyyden edistämässä liittyy sekä yrittäjämäisen asenteen vahvistamiseen että innovaatioaihioiden synnyttämiseen, korkeakoulutuksessa hankitun osaamisen ja innovaatioiden pohjalta nousevan yritystoiminnan tukemiseen sekä kasvuyrittäjyyden edistämiseen. Siksi myös korkeakoulujen opettajilla tulee olla valmiudet yrittäjyyskasvatukseen ja yrittäjyyden opettamiseen ja sen edistämiseen. Tutkijakoulutettavien yrittäjyysvalmiuksien vahvistamisella avataan uusia uramahdollisuuksia. Lisäksi korkeakoulujen rooli kasvuyrittäjyyden tukemisessa, yritystoiminnan kansainvälistymisessä sekä korkeakouluosaamisen ja -innovaatioiden siirrossa vahvistuvat.

Tutkintotavoitteiseen koulutukseen liittyvässä opintojen ohjauksessa ja opiskelijoiden henkilökoh-
taisissa opintosuunnitelmissa korostuu opiskelijan
työuran hahmottuminen opintojen aikana. Har-
joittelua ja opinnäytetöitä voidaan suunnata yrittä-
jyysuravaihtoehdon edistämiseksi. Korkeakouluopis-
kelijoiden yrittäjyysopintoja tarjotaan valinnaisina
opintoina yhä laajemmin kaikille opiskelijoille ja
opiskelijoiden opintoja kytetään vahvemmin kor-
keakoulujen tutkimus- ja kehitysohjelmiin. Työelämäs-
sä olevan korkeakoulutetun väestön täydennyskoulu-
tustarpeet huomioidaan.

Painoalueet

Korkeakoulut

- Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen
– työryhmämuistion suositusten toimeenpano
- Liiketoimintaosaamisen kehittäminen
- Tutkimustulosten hyödyntämisen edistäminen
- Tiedepuisto/teknologiakeskus-tyyppisen yhteistyön ja
yrityshautomotoiminnan kehittäminen

- Korkeakoulujen ja työelämän välisten
yhteistyömuotojen jatkuva kehittäminen
- Korkeakoulujen täydennyskoulutustarjonnan
monipuolistaminen yrittäjille ja muille työelämässä
oleville
- Opettajien yrittäjyyspedagogisten valmiuksien
kehittäminen (opettajankoulutuslaitokset ja
ammattilliset opettajakorkeakoulut)

Erityisesti ammattikorkeakoulut

- Tutkimus- ja kehitysohjelmien vahvistaminen ja
suuntaaminen erityisesti pk-sektorin yritystoiminnan
tukemiseen ja uudistamiseen
- Tuki yrittäjäpolven vaihdoksissa
- Työelämälähtöinen ammattikorkeakoulujen ylempi
ammattikorkeakoulututkinto; pk-sektorin yrittäjyyden
ja liiketoimintaosaamisen koulutusohjelma

Erityisesti yliopistot

- Tutkijakoulutettavien yrittäjyysvalmiuksien
vahvistaminen
- Tutkijoiden ja tiedon liikkuvuuden edistäminen
yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yrityselämän välillä

Yrittäjyyskasvatuksen vaiheista Suomessa

Yrittäjyyskasvatuksen käsite on muuttanut muotoaan. Yrittäjyyskasvatus sai 1990-luvun alun laman vuosina sisällöllisesti työvoima- ja elinkeinopoliittisen merkityksen, jonka lähtökohtana oli ensisijaisesti vaikea työllisyystilanne. Koulun tehtävänä nähtiin nuorten kouluttaminen ajattelemaan itsensä työllistymistä ainakin jossakin elämänvaiheessa sen sijaan, että aina hakeudutaan toisen palvelukseen. Nähtiin, että yhteiskunnan pitää tarjota omatoimisen elannon hankintaan tai työmarkkinakelpoisuuden vahvistamiseen liittyvää koulutusta. Olemme yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä nyt tässä vaiheessa.

Yrittäjyyden edistämisessä ensimmäisenä vaiheena Suomessa voidaan pitää 1950-60-lukujen taloudellisen kasvatuksen kautta, toisena vaiheena 1980-luvun yrittäjäkoulutusta ja kolmantena 1990-luvun yrittäjyyskasvatuksen kautta. Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyyskoulutus alkoivat käsitteinä yleistyä. Internetistä löytyy yrittäjyyskasvatuksesta ensimmäinen viittaus vuodelta 1993 ja yrittäjyyskoulutuksesta vuodelta 1997. Lähes 20 vuoden aikana yrittäjyyskasvatuksen edistämisen strategia Suomessa kiteytyy yhdeksään ulottuvuuteen; hallitusohjelman linjauksiin, keskuks-hallinnon normi- ja informaatiohjaukseen, opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen, yrittäjien pedagogisten valmiuksien kehittämiseen, kehittämishankkeisiin sekä tutkimukseen ja arviointiin.

Opetushallitus asetti vuonna 1992 yrittäjyyden neuvottelukunnan, joka sai tehtäväkseen määritellä yrittäjyyden käsite sekä ehdottaa ja toteuttaa tilannearvioinnin perusteella erilaisia malleja yrittäjyyden edistämiseksi. Jo tällöin käynnistyi vahva verkosto-

yhteistyö eri toimijoiden kesken. Neuvottelukunta käynnisti mm. opetussuunnitelmien perusteiden kehittämisen siten, että vuosina 1994–1995 uudistuneissa peruskoulun, lukion ja ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien perusteissa otettiin yrittäjyys systemaattisemmin huomioon. Lisäksi suunniteltiin yrittäjyyden täydennyskoulutusta opettajille, eri koulumuotoihin sopivaa oppimateriaalia sekä yrittäjän erikoisammattitutkintoa. Edelleen käynnistettiin useiden kuntien peruskouluissa yrittäjyyskasvatuksen pilottiprojekteja.

Yrittäjyysvuosikymmen 1995–2005 -hankkeen käynnistäjinä olivat kauppa- ja teollisuusministeriö, työministeriö, opetusministeriö, Opetushallitus sekä Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto (nyk. EK). Hanke jakautui kolmeen osa-alueeseen: yrittäjyys yhteiskunnassa, yrittäjyys työllisyyden turvaajana ja kehittäjänä sekä uuden yritystoiminnan kehittäminen ja edistäminen. Tavoitteeksi asetettiin 100 000 uutta työpaikkaa. Hanke muutti muotoaan 2000-luvun vaihteessa hallitusohjelmaan kirjatulla, kauppa- ja teollisuusministeriön käynnistämällä yrittäjyys-hankeella, joka myöskin painotti yhtenä osa-alueena yrittäjyyskasvatusta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet otettiin käyttöön porrastaen vuosina 2003–2006, lukion opetussuunnitelman perusteet käyttöön vuonna 2005. Yrittäjyys on niissä kytketty osallistuvaan ja aktiiviseen kansalaisuuteen ja ilmaistu perusopetuksen osalta yhtenä seitsemästä ja lukion yhtenä kuudesta aihekokonaisuudesta, joita pidetään

keskeisinä kasvatusta- ja opetustyön painoalueina, arvokannanottoina ajan haasteisiin, oppiainerajat ylittävänä ja opetusta eheyttävänä.

Osa yliopistoista on laatinut yrittäjyysstrategiansa. Ammattikorkeakoulujen yhteinen yrittäjyysstrategia valmistui 2006. Siihen liittyy tavoite, jonka mukaan joka seitsemäs ammattikorkeakoulusta valmistunut on aloittanut yrittäjätöiden 10 vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta vuonna 2010. Yrittäjätutkimomme ovat kansainvälisesti ainutlaatuisia; lähes 8 800 tutkintoa on suoritettu 10 vuodessa liitteen 4 mukaisesti. Opetusministeriö asetti 2002 yrittäjyyden ohjausryhmän. Nyt kolmas ryhmä hallituskautensa loppuun. Opetusministeriö on asettanut yrittäjyysalan koulutustoimikunnan ajalle 1.2.2007–31.1.2010. Lisäksi Opetushallitus on

asettanut yrittäjyysalan tutkintotoimikunnan ajalle 1.8.2007–31.7.2010. Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden yhteistyöryhmä antoi suosituksensa vuoden 2008 lopussa. Maakunnalliset toimintamallit (YES-yrittäjyyskasvatuskeskukset), Nuori Yrittäjyys -konsepti sekä harjoitusyritystoiminta ovat laajenemassa.

Yrittäjyys on vahvasti esillä myös Euroopan tasolla. Komission toimesta toteutettiin mm. Best-hanke, jossa analysoitiin maakohtaisesti yrittäjyyskasvatuksen tilaa keräämällä yrittäjyyskasvatuksen määrällisiä indikaattoritietoja. Komission miniyrityshankkeessa taas arvioitiin toisen asteen koulutuksen miniyritystoimintaa. Hyvin kiinnostava on mm. komission suositus kahdeksasta elinikäiseen oppimiseen liittyvästä tulevaisuuden avaintaidosta, jotka kaikilla kansalaisilla tulee olla. Yksi avaintaidoista on aloitteellisuus ja yrittäjyys.

Euroopan parlamentin ja komission yrittäjyysmääritelmä

Definition: Entrepreneurship refers to an individual's ability to turn ideas into action. It includes creativity, innovation and risk taking, as well as the ability to plan and manage projects in order to achieve objectives. This supports everyone in day to day life at home and in society, employees in being aware of the context of their work and being able to seize opportunities, and is a foundation for more specific skills and knowledge needed by entrepreneurs establishing social or commercial activity.

Essential knowledge, skills and attitudes related to the competence

Necessary knowledge includes available opportunities for personal, professional and/or business activities, including 'bigger picture' issues that provide the context in which people live and work, such as a broad understanding of the workings of the economy, and the opportunities and challenges facing an employer or organisation. Individuals should also be aware of the ethical position of

enterprises, and how they can be a force for good for example through fair trade or through social enterprise.

Skills relate to proactive project management (involving skills such as planning, organising, managing, leadership and delegation, analysing, communicating, de-briefing and evaluating and recording), and the ability to work both as an individual and collaboratively in teams. The judgement to identify one's strengths and weaknesses, and to assess and take risks as and when warranted is essential.

An entrepreneurial **attitude** is characterised by initiative, pro-activity, independence and innovation in personal and social life, as much as at work. It also includes motivation and determination to meet objectives, whether personal goals or aims held in common with others, and/or at work.

Opettajankoulutuksen nykytila

Ponnisteluja yrittäjyyskasvatukseen eteen on tehty paljon sen liittämiseksi osaksi opettajien peruskoulutusta. Nyt se on kolmessa pakollinen ja valinnainen useassa opettajankoulutuslaitoksessa. Yrittäjyyskasvatusta voi ammatillisissa opettajakorkeakouluissa opiskella valinnaisina opintoina. Yhdessä ammatillisessa opettajakorkeakoulussa opettajankoulutusopinnot voi suorittaa yrittäjyyskasvatukseen painottuvina. Ammatillisiksi opettajiksi on pyritty rekrytoimaan entistä enemmän yrittäjätaustaisia henkilöitä, joilla on omakohtaista kokemusta yrittäjänä toimimisesta.

Viime vuosina ammatillisen opettajankoulutuksen opiskelijavalinnoissa yrittäjänä toimiminen on katsottu erityisansioksi, josta hakija voi saada lisäpisteitä.

Avoimessa yliopistossa (esim. JoY, JY) opintotarjontaa on yrittäjyyden, yrittäjyyskasvatuksen ja liiketoimintaosaamisen nimikkeillä. Opinnot ovat perus- ja aineopintotasoisia. Opintojärjestelyt mahdollistavat monimuoto-opinnot.

Opettajaksi opiskelevilla on mahdollisuus sisällyttää tutkintoonsa valinnaisia yrittäjyyskasvatuksen opintoja jokaisessa opettajankoulutusta antavassa

Yrittäjyys opettajankoulutuksessa

Yliopisto	Luokanopettajan/aineenopettajan koulutuksessa pakollinen	Valinnainen tarjonta	
		kasvatustiet. tiedekunta	muu tiedekunta
Helsinki (HY)	-	-	*useita opintojaksoja
Turku (TY)	-	3 op	*useita opintojaksoja
Rauma (TY)	3 op (käsityö)	3 op	-
Vaasa (ÅÅ)	5 op (käsityö) ruotsinkielinen	-	*useita opintojaksoja
Tampere (TaY)	-	-	*useita opintojaksoja
Hämeenlinna (TaY)	-	-	-
Jyväskylä (JY)	-	3 op	*useita opintojaksoja
Oulu (OY)	-	-	*useita opintojaksoja
Kajaani (OY)	5 op	25 op	-
Joensuu (JoY)	-	25 op	*useita opintojaksoja
Savonlinna (JoY)	-	-	-
Lapin yliopisto (LY)	-	-	*useita opintojaksoja

* useita opintojaksoja → yleensä kauppa- ja taloustieteellisiä opintoja

** virtuaalisia verkkokursseja ei ole sisällytetty em. taulukkoon

yliopistossa. Valinnaisten opintojen tarjoajina ovat useimmiten talous- ja hallintotieteiden tiedekunnat ja laitokset. Opintojen sisällöt ovat yrittäjyyteen ja liiketoimintaosaamiseen painottuneita. Lukuvuoden 2006–2007 tietojen perusteella opiskelijoita oli noin 60.

Muutamit kasvatustieteiden tiedekunnat tarjoavat eri laajuisia yrittäjyyskasvatuksen opintoja. Yrittäjyyskasvatuksen opinnot on sisällytetty luokanopettajankoulutukseen pakollisina Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutusyksikössä. Näin on menetelty myös niissä käsityönopettajankoulutuksissa, joita järjestävät Turun yliopiston Rauman opettajankoulutuslaitos ja Åbo Akademi Vaasassa.

Opettajien peruskoulutukseen kuuluvassa ohjatussa harjoittelussa opiskelijoiden mahdollisuudet saada erityistä ohjausta yrittäjyyskasvatuksessa vaihtelevat, vaikka yrittäjyyden aihekokonaisuus kuuluu perus- ja lukio-opetuksen opetussuunnitelmaan. Huomionarvoista on, että suurin osa opettajaksi opiskelevista ei tutustu yrittäjyyskasvatukseen missään opiskeluvaiheessa, jos nämä opinnot eivät ole pakollisia tai opiskelija ei hyödynnä valinnaisopintotarjontaa.

Opettajankoulutusta antavissa yksiköissä toimivilla 13 harjoittelukoululla on yhteinen eNorssi-verkostohanke. eNorssi -hankkeeseen perustetun yrittäjyyskasvatuksen työryhmän jäsenet toimivat aktiivisesti aihealueen vakiinnuttamiseksi opettajankoulutuksessa.

Yrittäjyyskasvatuksen kehittämistoimet ovat tiivistäneet harjoittelukoulujen välistä yhteistyötä aihekokonaisuuden alueella. Ajankohtaisena haasteena on löytää kaikkiin harjoittelukouluihin aihealueen vastuuhenkilö. Asiantuntijaverkoston työskentely on syventynyt palvelemaan yhä paremmin ohjattua harjoittelua sekä opettajankoulutusta tuki- ja verkko-palveluillaan. Erityistä huomiota on kiinnitetty opetussuunnitelmatyön tukimateriaaleihin. Verkko- ja konsultaatiopalvelut ovat saavuttaneet myös kuntien sivistystoimet ja oppilaitokset.

Ammatillinen opettajankoulutus

Ammatillinen opettajankoulutus on laajuudeltaan 60 opintopistettä ja siihen kuuluu kasvatustieteellisiä perusopintoja, ammattipedagogisia opintoja, opetusharjoittelua ja muita opintoja. Ammatillisen opettajank-

oulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle tiedot ja taidot ohjata erilaisten opiskelijoiden oppimista sekä valmiudet kehittää opetusalaansa ottaen huomioon työelämän ja ammattien kehittyminen. Yrittäjyyskasvatusta voi ammatillisissa opettajakorkeakouluissa opiskella valinnaisina opintoina. Hämeen ammatillisessa opettajakorkeakoulussa opettajankoulutusopinnot voi suorittaa yrittäjyyskasvatukseen painottuvina. Näissä opinnoissa keskitytään oppimisen ja ohjauksen suunnittelussa ja toteutuksessa yrittäjyyskasvatusta tukevien oppimisympäristöjen ja pedagogisten mallien kehittämiseen. Opettajaopiskelijat saavat valmiuksia tukea opiskelijoiden kasvua yrittäjyyteen.

Ammatillisiksi opettajiksi on pyritty rekrytoimaan entistä enemmän yrittäjätaustaisia henkilöitä, joilla on omakohtaista kokemusta yrittäjänä toimimisesta.

Viime vuosina ammatillisen opettajankoulutuksen opiskelijavalinnoissa yrittäjänä toimiminen on katsottu erityisansioksi, josta hakija voi saada lisäpisteitä.

Vaikka yrittäjyyskasvatuksen täydennyskoulutustarjonta on ollut valtion rahoituksen vuoksi osallistujille maksutonta, ongelmana on ollut vähäinen osallistuminen. Vuosina 2003–2007 Opetushallituksen 2,25 miljoonan euron valtion rahoituksella hankkimasta noin 3 600 koulutuspaikasta toteutui vain noin 1 500. Lääninhallitusten järjestämän koulutuksen osalta tilanne oli samansuuntainen, osallistujia oli alle 1 300.

Yrittäjyyskasvatuksen esimerkkejä

Suomessa on toteutettu 2000-luvulla useita yrittäjyyskasvatusta kehittäviä ja tukevia hankkeita. Eri hankkeiden sekä opetussuunnitelmien perusteiden uudistusten myötävaikutuksella on syntynyt hyviä käytäntöjä joihin voi tutustua mm. seuraavien linkkien kautta:

Opetushallitus www.edu.fi/yrittajyys

Taloudellinen Tiedotustoimisto (TAT)

www.tat.fi/tat/fi/www/yritykset/hyvät_kaytannot/

Suomalaisen yrittäjän päivä 5.9.

www.yrittajanpaiva.fi

Suomen Yrittäjät www.yrittajat.fi/fi-FI/

yritystoiminnanabc/koulutus/satamalla/

Kerhokeskus – koulutyön tuki

www.kerhokeskus.fi

Nuori Yrittäjyys www.nuoriyrittajyys.fi

Nuorten Akatemia www.nuortenakatemia.fi

Suomen 4H -liitto www.4h.fi/top

www.4h.fi/yritys

Yes-keskukset www.yes-keskus.fi

Yritys-Suomi www.yrityssuomi.fi

Rakennerahastokausi 2007–2013

www.rakennerahastot.fi